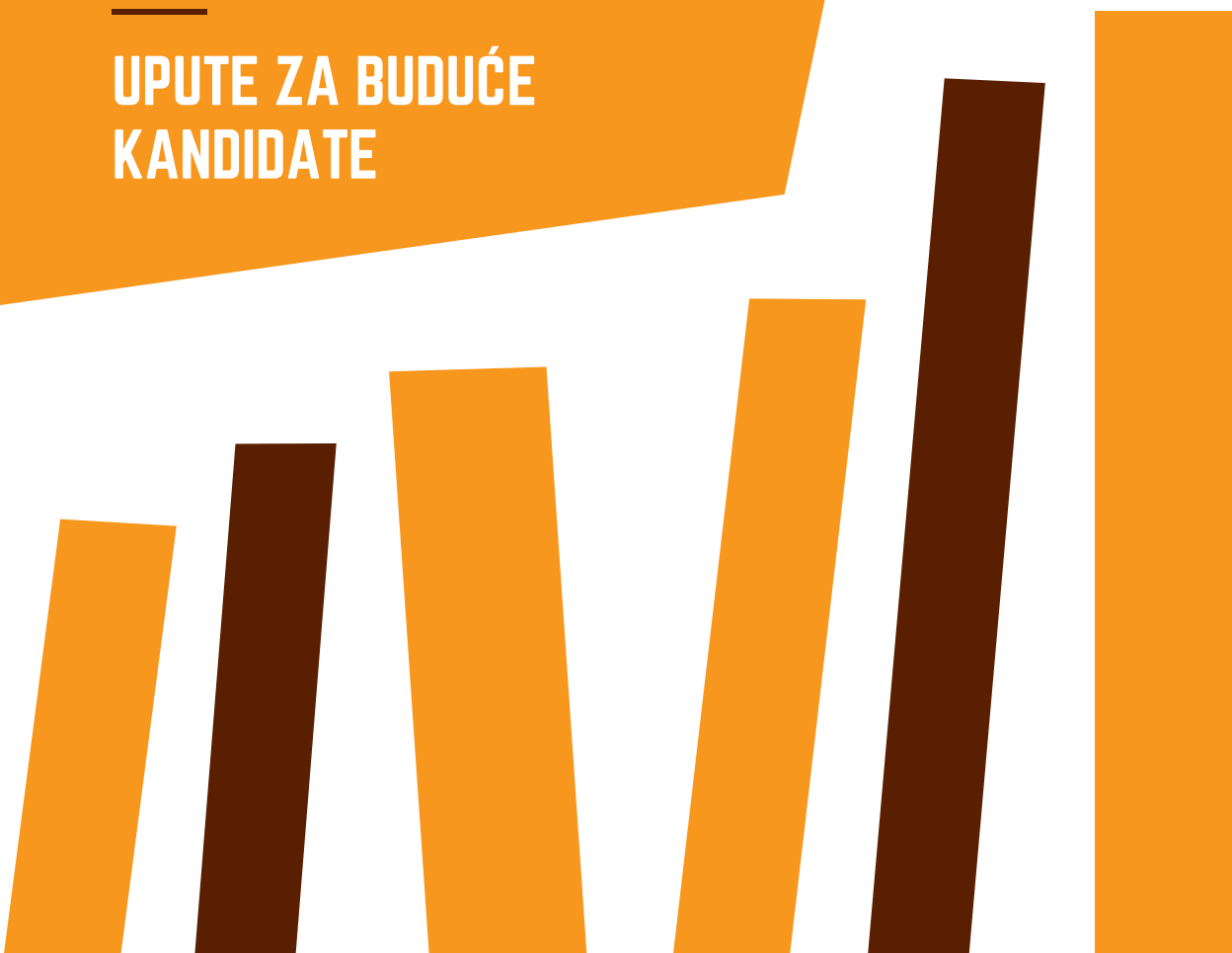

PRIZNAVANJE I VREDNOVANJE NEFORMALNOG I INFORMALNOG UČENJA - ŠTO, KAKO I ZAŠTO

**UPUTE ZA BUDUĆE
KANDIDATE**

PRIZNAVANJE I VREDNOVANJE NEFORMALNOG I INFORMALNOG UČENJA - ŠTO, KAKO I ZAŠTO

**UPUTE ZA BUDUĆE
KANDIDATE**

NAKLADNIK:

Agencija za znanost i visoko obrazovanje
Donje Svetice 38/V, HR-10000 Zagreb, www.azvo.hr

ZA NAKLADNIKA:

Prof. dr. sc. Jasmina Havranek

DIZAJN I TISAK:

ACT Printlab d.o.o.

DATUM:

siječanj 2015.

ŠTO JE NEFORMALNO I INFORMALNO UČENJE?

Znate li ikoga tko bi se složio s izjavom „Sve što znam napraviti u životu naučio sam u školi“? Osim **formalnog učenja**, koje se odvija u školama i na visokim učilištima te potvrđuje svjedodžbom, diplomom ili drugom javnom ispravom, svi neprestano učimo – samostalno, uz pomoć literature i Interneta, uz pomoć kolega na poslu, na raznim tečajevima, kroz hobije i razne slobodne aktivnosti koje nas zabavljaju pa ni ne primjećujemo da, zapravo, učimo kroz njih. Svi ti različiti oblici učenja izvan formalnog obrazovnog sustava dijele se na **neformalno** – učenje koje je organizirano i strukturirano, kao npr. na tečaju stranog jezika ili tečaju programiranja na Internetu i **informalno** – učenje koje nije strukturirano nego se prije događa ‘usput’ kao npr. učenje korištenja nove baze podataka na poslu ili svladavanje stranog jezika gledanjem TV programa.

4

Uvođenje Hrvatskog kvalifikacijskog okvira omogućava priznavanje informalno i neformalno stečenih znanja i vještina kao jednako vrijednih onima stečenim u sustavu formalnog obrazovanja

Iako su i neformalno i informalno učenje od ogromne koristi u svakodnevnom životu, a često i od pomoći pri npr. spremanju ispita na fakultetu, dosad u Hrvatskoj nije bilo zakonski moguće priznavati ove oblike učenja. Pojedina visoka učilišta jesu izlazila u susret studentima, primjerice, oslobađajući ih pohađanja dijela kolegija temeljem radnog iskustva, ali to nije bilo zakonski regulirano, nego ostavljeno na volju samim visokim učilištima. Još važnije, priznavanje informalno i neformalno stečenih znanja, vještina i drugih kom-

petencija nije bilo moguće za osobe koje se trenutno ne nalaze u formalnom sustavu obrazovanja, odnosno, nisu studenti dotičnog studija. Bilo je moguće naći se u situaciji u kojoj smatrate da odlično vladate nekim područjem ali jednostavno „nimate papir“ pa tako ni način da to dokažete visokom učilištu ili poslodavcu – mogli ste se samo nadati da će biti ponuđen ispit na kojem će se vrednovati upravo ta znanja i vještine, ili da za zapošljavanje poslodavac neće tražiti „papir“ odnosno diplomu ili svjedodžbu.

Takva bi se situacija u budućnosti trebala izbjeći uvođenjem sustava **priznavanja i vrednovanja neformalnog i informalnog učenja**. Na engleskom jeziku, govorimo o *recognition/validation of non-formal and informal learning*. I kod nas se uvriježila kratica **RPL** - *recognition of prior learning* koja je širi pojam jer označava **priznavanje i vrednovanje cjelokupnog prethodnog učenja** – neformalnog i informalnog, ali i formalnog, pa obuhvaća i npr. priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija, pa čak i kvalifikacija stečenih na drugim visokim učilištima u istoj zemlji.

Važno je naglasiti da se ovaj sustav uvodi isključivo za one kompetencije koje su već kao dio formalnih obrazovnih programa upisane u registre HKO-a kako bi se poštivalo načelo **jednake vrijednosti** – odnosno, **kako se kvalifikacije stečene informalno ili neformalno ne bi ni na koji način mogle razlikovati od onih stečenih formalnih putem**. Na taj način građani koji pokažu potrebno znanje i dobiju za njega formalnu potvrdu (npr. diplomu) neće biti u ništa lošijoj situaciji od onih koji su to isto znanje stekli u formalnom programu i također ga dokazali istim ispitom.

Također je važno naglasiti da takvo priznavanje i vrednovanje mora (uz određena zakonska ograničenja) biti **dostupno svima** – čak i osobama koje trenutno nisu, ili nikad nisu ni bile, studenti na nekom od programa hrvatskih visokih učilišta. Na kraju, treba znati da za pojedine kvalifikacije ili njihove dijelove neće biti dostupno vrednovanje neformalnog i informalnog učenja, nego će se moći stjecati isključivo kroz kontinuirano vrednovanje u okviru formalnih obrazovnih programa. Naravno, vrijedi i obratno: uvijek će biti kompetencija koje se mogu steći isključivo informalno ili neformalno i neće ih biti moguće vrednovati unutar formalnog obrazovnog sustava.

A ŠTO JE HKO?

Kvalifikacijski okvir je najlakše shvatiti kao jedan registar i skup propisa kojim se daje podloga za klasifikaciju kvalifikacija i određivanje toga koje sve kvalifikacije postoje u formalnom obrazovnom sustavu neke zemlje, koje kompetencije (ishode učenja) mora dokazati osoba da bi imala pravo dobiti pojedinu kvalifikaciju te u kakvom su one međusobnom odnosu – npr. koju kvalifikaciju moramo posjedovati da bismo mogli pristupiti doktoratu. Još važnije, kvalifikacijski okviri više zemalja se mogu povezivati jedan s drugim – u Europi se to radi preko Europskog kvalifikacijskog okvira za cjeloživotno učenje – što nam omogućava da jednostavno utvrdimo npr. koji je njemački ekvivalent hrvatske svjedodžbe o završenoj gimnaziji. Tako nam kvalifikacijski okviri olakšavaju priznavanje inozemnih kvalifikacija, odnosno zapošljavanje ili nastavak obrazovanja u inozemstvu. Treba također znati da to ne znači da će primjerice prvostupnik računarstva morati imati apsolutno ista znanja i vještine u Hrvatskoj i u Nizozemskoj, nego samo to da će kompleksnost znanja i vještina za razinu prvostupnika biti jednaka u obje zemlje.

*Pristup temeljen na **ishodima učenja** znači da se definira što točno osoba mora moći pokazati i učiniti, a ne kakav program mora proći da bi u tome uspjela.*

Hrvatski kvalifikacijski okvir (HKO) ima i reformsku ulogu – u njemu se neće nalaziti sve hrvatske kvalifikacije, nego samo one koje se temelje na **ishodima učenja**, imaju transparentne kriterije vrednovanja i ocjenjivanja te osiguravanje kvalitete, podržavaju načela pravednosti i cjeloživotnog učenja i, gdje je to važno, usklađene su s tržištem rada. Dakle, u HKO će biti upisane samo one kvalifikacije koje su izrađene temeljem Zakona o HKU i propisanih postupaka i koje zadovoljavaju sve uvjete. Pored takvih kvalifikacija i dalje će postojati i one kvalifikacije koje ne zadovoljavaju navedene uvjete kvalitete i koje nisu upisane u registar HKO. Pristup temeljen na **ishodima učenja** znači da je važno da pojedinac može dokazati da posjeduje određene kompetencije (znanja, vještine...). Umjesto da se definiraju sadržaji koje neka osoba mora “odslušati”, definira se što točno osoba mora pokazati i učiniti kako bi dokazala da je usvojila određen skup ishoda učenja, i to jednostavnim rečenicama s aktivnim glagolima i opisom relevantnog konteksta i uvjeta. Primjerice, ishod tečaja poslovne komunikacije neće biti „Usvojiti osnove pisanja službenih dopisa.“ nego „Samostalno napisati službeni dopis koji zadovoljava standarde poslovne komunikacije“. Na donjoj slici se nalaze opisnice ishoda učenja na razinama visokog obrazovanja - razina 6

OPISNICE ISHODA UČENJA UNUTAR HKO-A NA RAZINI VISOKOG OBRAZOVANJA

RAZINA	ZNANJA	VJEŠTINE			SAMOSTALNOST	ODGOVORNOST
		Spoznajne vještine	Psihomotoričke vještine	Socijalne vještine		
8	Kreiranje i vrednovanje novih činjenica, pojmova, postupaka, principa i teorija u području znanstvenih istraživanja što dovodi do pomicanja granica poznatoga.	Korištenje naprednih, složenih, originalnih, visokospecijaliziranih znanja, vještina, aktivnosti i postupaka potrebnih za razvijanje novih znanja i novih metoda te za integriranje različitih područja.	Stvaranje, vrednovanje i izvođenje novih predloženih specijaliziranih radnji i novih iziranih radnji i novih metoda, instrumenata, alata i materijala.	Stvaranje i provedba novih društvenih i civilizacijski prihvatljivih oblika komunikacije i procesa suradnje u interakciji s pojedincima i skupinama različitih opredjeljenja i različitog kulturnog i etničkog podrijetla.	Izražavanje osobnog profesionalnog i etičkog autoriteta, upravljanje znanstvenostima te predanost razvoju novih ideja i/ili procesa.	Preuzimanje etičke i društvene odgovornosti za uspješnost provođenja istraživanja, za društvenu korisnost rezultata istraživanja te za moguće društvene posljedice.
7	Vrednovanje visokospecijaliziranih znanja u području rada i/ili učenja od kojih su neka na granicama poznatog, a koja mogu biti temelj za originalno razmišljanje i znanstveno istraživanje te povezivanje znanja među različitim područjima.	Kritičko vrednovanje i kreativno mišljenje u rješavanju novih i složenih problema, potrebno kao osnova za razvoj novog znanja i povezivanje znanja u pojedinim područjima u nepredvidivim uvjetima.	Izvođenje složenih radnji te primjena složenih metoda, instrumenata, alata i materijala te izrada instrumenata, alata i materijala u istraživanjima i inovativnom procesu i prilagodba složenih metoda.	Upravljanje i vođenje složenom komunikacijom, interakcijama s drugima te procesom suradnje u različitim društvenim skupinama u nepredvidivim socijalnim situacijama.	Upravljanje i vođenje razvojnih aktivnosti u nepredvidivim uvjetima odluka u uvjetima nesigurnosti.	Preuzimanje osobne i timske odgovornosti za strateško odlučivanje i uspješno provođenje i izvršenje zadataka u nepredvidivim uvjetima te društvene i etičke odgovornosti tijekom izvršenja zadataka i posljedica rezultata tih zadataka.
6	Vrednovanje specijaliziranih činjenica, pojmova, postupaka, principa i teorija unutar područja rada i/ili učenja, uključujući njihovo kritičko razumijevanje.	Prikupljanje, interpretiranje, procjenjivanje, odabiranje i kreativno korištenje različitih relevantnih činjenica, pojmova i postupaka u osmišljavanju rješenja i rješavanju složenih zadataka ili problema unutar specijaliziranog područja rada u nepredvidivim uvjetima, te prijenos znanja na druga područja i probleme.	Izvođenje složenih radnji te primjena složenih metoda, instrumenata, alata i materijala u nepredvidivim uvjetima te izrada instrumenata, alata i materijala te prilagodba složenih metoda.	Upravljanje složenom komunikacijom, interakcijama s drugima i procesom suradnje u različitim društvenim skupinama u nepredvidivim socijalnim situacijama.	Upravljanje stručnim projektima u nepredvidivim uvjetima.	Preuzimanje etičke i društvene odgovornosti za upravljanje i vrednovanje profesionalnog razvoja pojedinaca i skupina u nepredvidivim uvjetima.

odgovara preddiplomskom studiju, razina 7 diplomskom, a 8 doktoratu. Opisnice govore da ako neka osoba, npr. može navesti niz činjenica iz nekog područja, to nije znanje razine visokog obrazovanja ukoliko ih pritom nije u stanju vrednovati ni pokazati da ih kritički razumije. Više o ishodima učenja i HKO-u možete doznati u glosaru na kraju ovog letka.

Hrvatski kvalifikacijski okvir službeno postoji od usvajanja Zakona o HKO-u 2013. godine, a 2015. godine se očekuje pokretanje prvih studijskih programa usklađenih s HKO-om, odnosno upisivanje prvih kvalifikacija u Registre HKO-a. **Vrednovanje i priznavanje neformalnog i informalnog učenja kako je opisano u ovom letku bit će moguće samo za skupove ishoda učenja odnosno kvalifikacije koje se već nalaze u Registrima HKO-a, u skladu s relevantnim zakonskim okvirom.** Očekujemo da će prve mogućnosti vrednovanja neformalnog i informalnog učenja biti dostupne u 2016 godini.

ZAŠTO PRISTUPITI PRIZNAVANJU I VREDNOVANJU PRETHODNOG NEFORMALNOG I INFORMALNOG UČENJA?

Od procesa priznavanja i vrednovanja prethodnog neformalnog i informalnog učenja možete imati sljedeće koristi:

- Profesionalni razvoj i poboljšanje vaših vještina učenja i promišljanja.
- Procjenu vašeg prethodnog znanja u svrhu razvoja karijere te izgradnje samopouzdanja
- Pronalazak mjesta u formalnom obrazovnom sustavu, čak i ako nemate potrebne kvalifikacije za upis, ako dokažete da imate potrebne kompetencije koje bi moglo rezultirati izdavanjem potrebne prethodne kvalifikacije za upis
- Dobivanje (ECTS) bodova i čak certifikata za znanje koje već posjedujete, bez obzira na način njegova postignuća
- Izuzeće od cijelog kolegija ili dijelova kolegija (ovisno o politici visokog učilišta) za koju vrednujete odgovarajuće prethodno znanje koje u najvećoj mjeri obuhvaća kolegij

Spomenuta izuzeća od kolegija u većini će slučajeva rezultirati smanjenjem vremena i napora za stjecanje kvalifikacije te smanjenjem školarine zbog skraćivanja programa (ako školarina postoji). Priznavanje se može vršiti samo za znanje (učenje) koje možete dokazati na ispitu, ne i za iskustvo koje dokazujete isključivo životopisom ili referencama.

Priznavanjem informalno ili neformalno stečenih ishoda učenja možemo skratiti vrijeme studiranja, odnosno osloboditi se kolegija čije ishode smo već stekli izvan studija

KAKO SE TO RAZLIKUJE OD NPR. PRIZNAVANJA STUDIRANJA U INOZEMSTVU?

Dva su znatno različita procesa koja se tiču prethodnih obrazovnih postignuća, a koja je potrebno razumjeti i ne miješati, iako iz perspektive studenta oba mogu biti korisna i čak kombinirana. Oni su sljedeći:

- A. Akademsko priznavanje formalnog učenja ili razdoblja studiranja u drugom formalno akreditiranom visokom učilištu u zemlji ili inozemstvu. Ako se slušao formalni program registriran u HKO-u, a položeni su ko-

legiji kojima su obuhvaćeni određeni skupovi ishoda učenja iz registra, visoko učilište bi trebalo automatski priznati takve skupove, ako iste skupove koristi i u svojim programima/kolegijima. Takvo bi priznavanje trebalo rezultirati izuzećima od odgovarajućih kolegija i/ili njihovih dijelova (prijenos bodova). Ocjene koje su se na takvom kolegiju stekle drugo bi visoko učilište trebalo priznati ako kolegiji u potpunosti pokrivaju iste skupove ili ishode učenja.

Kad je riječ o studiranju na programima koji nisu dio HKO ili kvalifikacijskog okvira neke druge zemlje, nema automatskog priznavanja ni prijenosa bodova, nego je u autonomiji svakog visokog učilišta da odluči hoće li te kolegije priznati ili ne.

B. Priznavanje i vrednovanje prethodnog informalnog i neformalnog učenja.

Tu možemo ubrojiti svako učenje izvan formalno akreditiranih programa popisanih u okviru HKO-a. Dakle, tu spada bilo kakvo neformalno i informalno učenje, gdje informalno učenje znači učenje iz iskustva, dok neformalno učenje znači učenje putem organiziranih programa koji nisu akreditirani kao dio visokog obrazovanja. Međutim, na ovakvo vrednovanje i priznavanje vas mogu uputiti i ako ste npr. pohađali kolegije na visokom učilištu koje nije priznato, ili ako nemate dokaze o položenim kolegijima unutar formalnog visokog obrazovanja.

KAKO IZGLEDA PROCES PRIZNAVANJA I VREDNOVANJA PRETHODNOG NEFORMALNOG I INFORMALNOG UČENJA?

Proces u većini slučajeva počinje u uredu za cjeloživotno učenje ili uredu RPL-a visokog učilišta, gdje možete dobiti sve informacije od savjetnika za RPL. On/ona vam obično pomaže u upoznavanju s RPL-om, izgradnji samopouzdanja i priprema vas za popunjavanje:

- Vašeg profila u okviru vašeg e-portfelja dostupnog u nacionalnom informatičkom sustavu za RPL ili u softverskom sustavu koje koristi vaše visoko učilište (ili eventualno u papirnatom obliku ako je jedini dostupan)
- Obrasca za samoprocjenu kao dijela e-portfelja
- Prikupljanje dokaza o učenju (samo za određene skupove ishoda učenja ako je takav pristup vrednovanju utvrđen kao standard za takve skupove).

Najprije biste trebali naučiti ponešto o samom procesu i njegovim mogućnostima te razumjeti da se priznavanje vrši samo prema ishodima učenja definiranim u registru HKO-a za odgovarajuće skupove ishoda učenja. Tada biste trebali prepoznati skupove ishoda učenja prema kojima želite vrednovati svoje prethodno učenje (znanje), tako da na kraju imate ispunjen obrazac za samoprocjenu poput ovoga:

OBRAZAC ZA SAMOPROCJENU			
Ime kandidata			
Broj telefona kandidata			
E-pošta kandidata			
Adresa kandidata			
Datum podnošenja zahtjeva			
Naziv skupa ishoda učenja:			
Oznaka skupa iz HKO-a:			
Broj ishoda učenja	Tekst ishoda učenja	Rezultat samoprocjene za ishod učenja (Da / Ne / Nije sigurno)	Kratki osvrt kandidata
1.	Student će moći...	Nije sigurno	Moje znanje ovog ishoda učenja više je usmjereno na konkretne vještine Mogu proizvesti...
Naziv skupa ishoda učenja:			
Oznaka skupa iz HKO-a:			

To je zapravo jednostavna tablica s popisom skupova i ishoda učenja prema kojima biste htjeli vrednovati svoje znanje. Ako ne možete utvrditi posjedujete li znanje za određen ishod učenja ili ne, u procesu promišljanja pomoći će vam vaš savjetnik. Od pomoći vam mogu biti i sadržaji ponuđeni na mrežnim stranicama Agencije za znanost i visoko obrazovanje (www.azvo.hr).

Kao što je već objašnjeno, od vas će se tražiti da se sjetite ključnih iskustava i pokušate prepoznati relevantno učenje (i znanje) koje ste stekli. Važno je razumjeti da učenje može proizaći iz bilo kakvog iskustva, no samo ako ste bili uključeni u proces reflektivnog razmišljanja. Tijekom takvog procesa, trebali biste zaključiti da u nekim iskustvima postoji nešto više od onoga što se na prvi pogled činilo te pokušati pronaći neko uopćavanje, razumijevanje da je prošlo iskustvo bilo samo jedan primjer nevidljivog obrasca. Daljnjim razmišljanjem možete shvatiti ili ste već shvatili koji je (bio) obrazac te kako bi uopćavanje moglo izgledati. Ako ste došli do te točke, najvjerojatnije ste nešto naučili. U većini slučajeva postoji/postojao je i sljedeći korak pomoću kojega ste postali svjesni da ste zaista nešto naučili putem eksperimenta i testiranjem ideje ili uopćavanjem u sljedećem eksperimentu (iskustvo). Ako je rezultat sljedeće situacije koja ima isti obrazac bio očekivan, možete biti sigurni i da ste nešto naučili. Ako se prethodno spomenuti proces nije dogodio ili se sada ne može ponovno proizvesti i prepoznati, znači da niste naučili ništa značajno. Imajte na umu da je isto iskustvo za jednu osobu moglo rezultirati učenjem i znanjem, dok je za drugu učenje moglo izostati.

Također, postoje brojne situacije (iskustva) iz kojih ste mogli nešto naučiti, pa tako primjerice Škotski kvalifikacijski okvir navodi sljedeće **‘znakove’** po kojima možete prepoznati da se radilo o iskustvu iz kojeg ste nešto naučili:

- iskustvo vam je bilo ugodno
- iskustvo je znatno utjecalo na vas
- iskustvom su se promijenile vaši stavovi i pogled na život
- iskustvo je imalo uspješan ishod
- iskustvo vam je dalo osjećaj postignuća
- iskustvom ste dobili prihvaćanje i poštovanje drugih
- iskustvom ste promijenili način na koji radite određene radnje
- iskustvo vas je potaknulo na ulaganje dodatnog vremena i truda

Kao zaključak, mogli ste učiti iz bilo kojeg događaja/iskustva koje je za vas na neki način bilo značajno.

Za promišljanje o svojem prethodnom iskustvu u svrhu prepoznavanja učenja (i znanja), možete jednostavno razmišljati o njemu od početka do kraja ili, umjesto toga, razmotriti sljedeća pitanja:

- što sam učinio/učinila u toj situaciji?
- koje su bile moje glavne odgovornosti i zadaci?
- je li bilo lagano ili teško?
- jesam li promijenio/promijenila pristup istim/sličnim zadacima kao rezultat tog iskustva?
- jesam li iz njega nešto naučio/naučila i što?

Nakon što uz pomoć savjetnika i osobe nadležne za vrednovanje (vjerojatno profesora koji drže relevantne kolegije na tom visokom učilištu) utvrdite za koje skupove ishoda učenja ima smisla pristupiti vrednovanju, dobit ćete informacije o tome kakvo će biti samo vrednovanje – sumativno (polaganje ispita, rješavanje testova) ili temeljeno na dokazima – ovisno o tome kako se inače (u formalnim programima) vrednuje postizanje tog skupa ishoda učenja. Tada se obično potpisuje ugovor o priznavanju i vrednovanju u pisanom obliku, kojim se definiraju vaše obveze i odgovornosti, kao i vaša prava i uloge osoblja uključenog u proces.

SUMATIVNI PRISTUP

Ako je korištenje ovog pristupa navedeno u okviru skupova ishoda učenja, možete očekivati **testove** / **ispite** u svrhu vrednovanja vašega znanja. Vrednovatelj(i) / ispitivači osobe su koje će biti uključene u proces vrednovanja i od kojih imate pravo tražiti informacije o testovima / ispitima i načinu pripreme za ispit (test) te bolje samoprocjene svojega znanja. Budući da je moguće koristiti nekoliko metoda vrednovanja u okviru procesa, vrednovatelj vam može dati vrijedne informacije u pogledu pripreme za vrednovanje za svaki skup, uključujući:

- Kako čitati primjere za vrednovanje unutar definicije skupa ishoda učenja
- Koje će se metode vrednovanja koristiti
- Koje dodatne resurse možete uzeti u obzir ili koristiti za svoju pripremu za vrednovanje
- Kako na najbolji način naučiti one ishode učenja unutar skupa za koji se smatrate nepripremljenim za vrednovanje

Postupak pripreme u većini će slučajeva uključivati nekoliko sastanaka sa savjetnicima i vrednovateljima (ispitivačima). Vaš će zadatak biti napraviti dio pripreme ili učiti između sastanaka, a vaš će se napredak bilježiti.

Kada ste spremni za test (vrednovanje), sa svojim se savjetnikom trebate dogovoriti oko datuma i vremena, a kasnije ćete moći i raspraviti rezultate.

Ako ne možete položiti sve ishode učenja unutar skupa, obično možete ponovno polagati test (za cijeli skup ili odvojeno za ishode učenja koje niste položili). Broj polaganja testa može biti ograničen a može se očekivati da će se za svaki pokušaj plaćati naknada te da ćete trebati platiti svako polaganje testa.

Konačno, kada uspješno položite sve ishode učenja za sve odabrane skupove, dobit ćete certifikate o skupu te biste, prema svojem ugovoru, trebali dobiti izuzeća od pohađanja kolegija ukoliko vam je to bio cilj i ako takvu opciju nudi visoko učilište u kojem ste polagali ispit.

PRISTUP TEMELJEN NA DOKAZIMA

U ovom se pristupu u većini slučajeva ne koristi sumativno testiranje (iako se ono može i ovdje koristiti), već se više usredotočuje na prethodno učenje i dokaze koje o njemu možete dostaviti. Takav pristup može biti utvrđen kao standard za neke skupove ishoda učenja te bi se, u tom slučaju, trebao koristiti isti pristup za studente upisane u formalne programe za te iste skupove.

Prema dostavljenim dokazima trebalo bi se pokazati sljedeće:

Vjerodostojnost	Da je kandidat sam pokazao posjedovanje znanja
Kvaliteta	Učenje (a onda i znanje) je na odgovarajućoj razini. Za utvrđivanje opisnica razine i ishoda učenja unutar skupova.
Širina	Ravnoteža između teorijskog znanja i vještina trebala bi biti očita, ovisno o ishodima učenja prema kojima je prethodno učenje (znanje) vrednovano
Usmjerenost	Učenje bi se trebalo odnositi na odgovarajuća područja prema ishodima učenja utvrđenima u okviru definicije skupa
Ažurnost	Učenje i znanje trebali bi biti aktualni i u skladu s definicijom unutar skupa

Zatim ćete se sa savjetnikom dogovoriti oko mogućih putova razvoja karijere i dostupnim izuzećima ako vrednujete ciljne skupove ishoda učenja koji su sadržani u kolegijima koje želite upisati.

Ako se metodom procjene utvrđenom kao standardom za određeni skup od kandidata zahtijeva reflektivno pisanje, razmislite o ishodima učenja prema kojima radite vrednovanje te razmislite i upotrijebite opisnice razine iz HKO-a kako biste opisali svoje učenje.

ŠTO JE JOŠ VAŽNO ZNATI?

Ovisno o rezultatima procesa, možete dobiti certifikat kojim se potvrđuje da ste vrednovali svoje prethodno učenje/znanje za određeni skup/skupove HKO-a. Taj je certifikat vrijedan element za izgradnju vaše buduće karijere te se može iskoristiti na brojne načine. Neki od njih su sljedeći:

- Sam certifikat službeni je dokument koji ćete vjerojatno moći upisati u svoj osobni profil u budućem nacionalnom registru ljudskih potencijala gdje će biti prikazani vaši drugi službeni certifikati i diplome. To znači da će budući poslodavci vidjeti vaša postignuća te da možete ostvariti razvoj karijere.
- Skup ishoda učenja važan je element za izgradnju cjelovitih i djelomičnih kvalifikacija. Ako je vaš cilj stjecanje takve kvalifikacije kao nastavka razvoja karijere (svesrdno se preporuča), trebali biste pretražiti nacionalni registar HKO-a i pronaći kvalifikacije koje sadrže spomenute skupove koje ste položili. Kada su takve kvalifikacije utvrđene, pogledajte koje institucije nude akreditirane programe za njihovo stjecanje. Konačno, kontaktirajte s institucijom kako biste saznali kako taj položeni skup/skupovi odgovaraju njezinim kolegijima. Postoje dvije mogućnosti:
 1. Vaš skup/skupovi u potpunosti pokrivaju neki kolegij ili neke kolegije. U tom biste slučaju trebali automatski dobiti izuzeće od takvog kolegija.
 2. Vaš skup/skupovi djelomično pokrivaju neki kolegij ili neke kolegije. U tom su slučaju moguća tri scenarija:
 - A. Bit ćete izuzeti od dijela kolegija (nekih ishoda učenja koje ste položili tijekom vrednovanja), no morat ćete položiti ostale.
 - B. Mogli biste biti izuzeti iz cijelog kolegija ako je podudaranje veliko, a vaš certifikat pokriva gotovo sve ishode učenja obuhvaćene kolegijem. Ipak, visoko je učilište slobodno o tome odlučiti.

- C. Možda nećete dobiti izuzeće od cijelog kolegija, niti čak nekoliko ishoda učenja koji se podudaraju jer postoji samo nekoliko ishoda učenja unutar kolegija koji obuhvaćaju ishode učenja pokrivena vašim položenim skupom te vam stoga visoko učilište ne želi dopustiti izuzeće od samo nekih ishoda učenja, o čemu je također slobodno odlučiti.

Konačno, procesom vrednovanja najvjerojatnije ste naučili kako je proces organiziran, postali ste svjesni mogućnosti certificiranja svojeg budućeg učenja te ste se upoznali s koracima za bilježenje i razvoj svojeg budućeg učenja, s obzirom na to da ono radom i životnim iskustvom raste.

NEKI KLJUČNI POJMOVI

Ishodi učenja kompetencije su koje je osoba stekla učenjem i dokazala nakon postupka učenja. Radi se o novom pristupu obrazovanju: umjesto da se definiraju sadržaji koje neka osoba mora ‘proći’, definira se što točno osoba mora moći pokazati i učiniti kako bi dokazala da je usvojila određen skup ishoda učenja, i to jednostavnim rečenicama s aktivnim glagolima. Primjerice, ishod kolegija iz poslovne komunikacije neće biti „Usvojiti osnove pisanja službenih dopisa“ nego „Samostalno napisati službeni dopis“.

Formalno učenje je organizirana aktivnost ovlaštene pravne ili fizičke osobe koja se izvodi prema odobrenim programima radi stjecanja i unapređivanja kompetencija za osobne, društvene i profesionalne potrebe. Dokazuje se svjedodžbom, diplomom ili drugom javnom ispravom koju izdaje ovlaštena pravna osoba.

Neformalno učenje je organizirana aktivnost učenja čija je svrha stjecanje i unapređivanje kompetencija za osobne, društvene i profesionalne potrebe. Ne dokazuje se javnom ispravom.

Informalno učenje je neorganizirana aktivnost stjecanja kompetencija iz svakodnevnih iskustava te drugih utjecaja i izvora iz okoline za osobne, društvene i profesionalne potrebe.

Promišljanje (refleksija) je proces koji pomaže u učenju putem razmišljanja i razumijevanja vlastitih prošlih iskustava. Tim ćete procesom moći utvrditi svoje prethodno učenje i znanje unutar prošlog iskustva jer se u procesu vrednovanja RPL-a bodovi daju samo za učenje (znanje), a nikad za puko iskustvo. U procesu vam mogu pomoći primjeri iz ovog letka.

Skup ishoda učenja najmanji je cjelovit skup povezanih ishoda učenja iste razine, obujma i profila; pogledajte primjer iz informacijskih znanosti.

PRIMJER OPISA SKUPOVA ISHODA UČENJA

Naziv skupa IU	broj kreditnih bodova	Obvezni / izborni	Primjeri provjere	materijalni i tehnički uvjeti za stjecanje	materijalni i tehnički uvjeti za vrednovanje	Ishodi učenja
Upotreba IT tehnologije u uredskom poslovanju	2 ECTS	Obvezni	Samostajno spoji sve vanjske dijelove osobnog računala (tipkovnica, monitor, miš, računalo) u funkcionalnu cjelinu, tako da nakon uključanja računalo ispravno radi.	akreditirana visokoškolska ustanova, računala učionica sa po jednim računalom sa MS Office i MW Windows računalom sa MS Office i MW Windows softverom (ili ekvivalentnim) za svakog studenta. Računala spojena u lokalnu mrežu i na Internet. Za potrebe obrazovanja pripremljeni adekvatni primjeri. Nastavnik: sa valjanim izborom u nastavno ili znanstveno nastavno zvanje u području tehničkih znanosti ili znanstveno nastavno zvanje u području računarstva ili području društvenih znanosti polju računarstva i informatike. provedba vrednovanja u kontroliranim uvjetima koji osiguravaju objektivnost, arhiviranje rezultata vrednovanja.	akreditirana visokoškolska ustanova, računala učionica sa po jednim računalom sa MS Office i MW Windows softverom (ili ekvivalentnim) za svakog studenta. Računala spojena u lokalnu mrežu i na Internet. Za potrebe obrazovanja pripremljeni adekvatni primjeri. Nastavnik: sa valjanim izborom u nastavno ili znanstveno nastavno zvanje u području tehničkih znanosti ili znanstveno nastavno zvanje u području računarstva ili području društvenih znanosti polju računarstva i informatike. provedba vrednovanja u kontroliranim uvjetima koji osiguravaju objektivnost, arhiviranje rezultata vrednovanja.	Prepoznati dijelove osobnog računala i rukovati osobnim računalom. Koristiti i podestati osobno računalo. Rukovati s mapama i datotekama na osobnom računalu. Koristiti i primijeniti program za obradu teksta u izradi i uređivanju složenih dokumenata. Koristiti i primijeniti program za tablične kalkulacije u izradi tabličnih izračuna i grafikona. Koristiti i primijeniti program za izradu prezentacija. Koristiti Internet i elektroničku poštu. Objasniti načnost algoritama u procesu rješavanja problema Razumjeti tipove strukture podataka i pripadnih algoritama te primjeniti važna svojstva algoritama. Odobriti osmišljene algoritme za rješavanje jednostavnijih problema Koristiti naredbe za upis i ispis podataka. Koristiti naredbe za grananje i ponavljanje dijelova programa.
			Samostajno kreirati jedan tekstualni dokument, obogatiti ga slikom i grafičkim elementima, te ga slati i pravopisno urediti.			
			Samostajno kreirati, urediti i formatirati proračunsku tablicu te ispravno postaviti formule za jednostavne proračune.			
			Na temelju zadanog predloška samostajno kreirati elektroničku prezentaciju obogaćenu slikom, grafikom, zvukom, animacijom.			
			Samostajno pronaći i izdvojiti određene informacije na Internetu koristeći zadani pretraživač, te koristiti aplikacije za slanje i primanje elektroničke pošte.			
Algoritmi i programiranje	3 ECTS	Obvezni	Izraditi program koji će učitati podatke sa tipkovnice i spremiti ih u odgovarajuće polje u datoteci. Kod učitavanja provjeriti tipove podataka i ne učitati nista osim brojčanih podataka sa decimalnim zarezom. Izračunati prosjek i zbroj svih unesenih brojčeva te platiti korisnika želi li da mu se izračuna i prikaže najveći ili najmanji broj od unesenih. Nakon toga grananjem programa osigurati izračunavanje i prikazati traženi rezultat	xxx	yyy	

Kvalifikacija se odnosi na niz integriranih skupova ishoda učenja određene razine, obujma, profila, vrste i kvalitete. Dokazuje se svjedodžbom, diplomom ili drugom javnom ispravom koju izdaje akreditirana pravna osoba.

Cjelovita kvalifikacija je kvalifikacija koja samostalno udovoljava uvjetima za pristupanje odgovarajućem tržištu rada (npr. diplomirana profesorica engleskog jezika) i/ili nastavku obrazovanja (npr. završena gimnazija/položena Državna matura).

Djelomična kvalifikacija je kvalifikacija koja samostalno ne udovoljava uvjetima za pristupanje tržištu rada i/ili nastavku obrazovanja. Ona udovoljava uvjetima isključivo uz odgovarajuću cjelovitu kvalifikaciju, odnosno uz jednu ili više drugih odgovarajućih djelomičnih kvalifikacija, u skladu sa standardom cjelovite kvalifikacije. Odnosno, moguće je „slagati“ djelomične kvalifikacije (koje se sastoje od nekoliko skupova ishoda učenja) i tako s vremenom „složiti“ jednu cjelovitu kvalifikaciju. Primjerice, ako ste izvorni govornik engleskog jezika s iskustvom u radu s djecom i položenim dijelom kolegija na nekom učiteljskom fakultetu, vjerojatno ćete moći dobiti posao npr. u engleskoj igraonici za djecu; poželite li se zaposliti u vrtiću, vjerojatno ćete morati položiti i ostale kolegije odgovarajućeg programa, i onda vjerojatno uz mogućnost oslobođanja od dijela kolegija vrednovanjem informalnog učenja.

Vrednovanje skupova ishoda učenja (ili Priznavanje prethodnog učenja - RPL) je ocjenjivanje stečenih kompetencija, uključujući izdavanje potvrde ovlaštene pravne ili fizičke osobe, u skladu s unaprijed utvrđenim i prihvaćenim kriterijima i standardima.

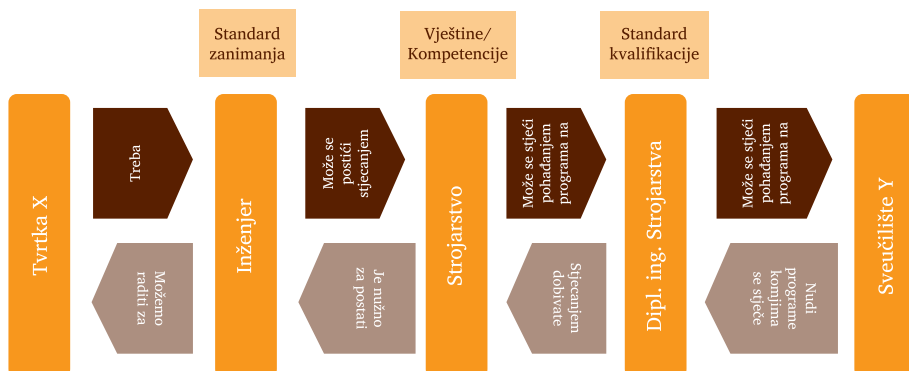
IZVJEŠTAJ O PROVEDENOM POSTUPKU VREDNOVANJA

Centar za vrednovanje i priznavanje		xxx		
Ime i prezime kandidata				
OIB kandidata				
Pristupa vrednovanju za ovaj skup ishoda učenja		Prvi puta		
Mjesto, datum i vrijeme vrednovanja				
Ime skupa ishoda učenja				
Šifra skupa ishoda učenja u registru				
Rezultat vrednovanja		Bodova / ukupno bodova i prošao / pao		
Broj ishoda učenja u skupu	Tekst ishoda učenja	Primjer ispitnog pitanja iz registra	Stvarno korišteno ispitno pitanje	Ostvareni rezultat po ishodu (nije obvezno)
1.	Student će moći...	Unutar zadanog sustava pronađi i zabilježi ...	Studentu je dan zadatak da ...	60% ili prošao / pao
Ostvareno ECTS bodova				
Ispitivač 1 (ime i prezime)				
Ispitivač 1 (OIB)				
Ispitivač 1 (potpis)				
Ispitivač 2 (ime i prezime)				
Ispitivač 2 (OIB)				

Ispitivač 2 (potpis)	
Ispitivač 3 (ime i prezime)	
Ispitivač 3 (OIB)	
Ispitivač 3 (potpis)	
Savjetnik u postupku vrednovanja (ime i prezime)	
Savjetnik u postupku vrednovanja (potpis)	
Žig ustanove	

Standard zanimanja je popis svih poslova koje pojedinac obavlja i popis kompetencija potrebnih za njihovo uspješno obavljanje. Standard nekog zanimanja određuju poduzetnici, poslodavci i predstavnici poslodavaca, a iskazuje se izrazima prikladnim referentnoj razini HKO-a.

PRIKAZ IDEJE KVALIFIKACIJSKOG OKVIRA I NJEGOVIH DOKUMENATA (STANDARD KVALIFIKACIJE I STANDARD ZANIMANJA)

Standard kvalifikacije jest sadržaj i struktura određene kvalifikacije. Uključuje sve podatke koji su potrebni za određivanje razine, obujma i profila kvalifikacije te podatke koji su potrebni za osiguravanje i unapređenje kvalitete standarda kvalifikacije.

Osnovni elementi kojima se opisuje svaka kvalifikacija i skup ishoda učenja su sljedeći:

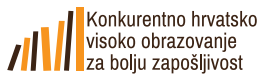
- Razina (8 razina i 2 podrazine prikazane su na sljedećoj slici)
- Profil (25 + 1) sektora primjerice (elektrotehnika i računarstvo, turizam i ugostiteljstvo,...)
- Opseg – broj kreditnih bodova (npr. ECTS)

Najvažnija poveznica cjelokupnog okvira jest matrica skupova ishoda učenja, što je u praksi dvodimenzionalna tablica s 8 razina na vertikalnoj osi (koja predstavlja razine kvalifikacijskog okvira) i 25 + 1 stupaca na horizontalnoj osi od kojih je 13 u specifičnom profesionalnom području, a ostatak u općim znanostima, kako je prikazano na sljedećoj slici.

MATRICA SKUPOVA ISHODA UČENJA												
Sektor à	13 strukovnih sektora					12 + 1 općih sektora						
Razinaâ	Ekonomija	Elektrotehnika i informacijske tehnologije	Poljoprivreda	...	Jezici	Matematika	Fizika	...				
8												
7	Analiza prodaje						Fizika subatomskih čestica...					
6	Makroekonomija, Napredna prodaja, Međunarodna prodaja	Objektno orijentirano programiranje, OSI model				diferencijalne jednačbe, vektori, diskretna matematika...	Mehanika fluida, optika...					
5												
4	Osnove prodaje, Razumijevanje tržišta	Osnove programiranja				jednačbe, matrica, nizovi...	Newtonova mehanika, osnove struje					
3												
2												
1						osnovne operacije...						

RAZINE KVALIFIKACIJE I VEZA HRVATSKOG (HKO) I EUROPSKOG KVALIFIKACIJSKOG OKVIRA (EKO)

Razina EKO-a	Razina HKO-a	Podrazina HKO-a	Opisnice razine kvalifikacije prema HKO-u
1	1	-	Ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije iznosi minimalno 480 bodova. Uvjet pristupanja: Nema.
2	2	-	Ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije iznosi minimalno 30 ECVET i/ili HROO bodova na 2. ili višoj razini skupova ishoda učenja. Uvjet pristupanja: posjedovanje prethodne kvalifikacije na 1. razini.
3	3	-	Ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije iznosi minimalno 60 ECVET i/ili HROO bodova na 3. ili višoj razini skupova ishoda učenja. Uvjet pristupanja: posjedovanje prethodne kvalifikacije na 2. razini.
4	4	4.1	Ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije iznosi minimalno 180 ECVET i/ili HROO bodova, pri čemu je najmanje 120 ECVET i/ili HROO bodova na 4. ili višoj razini skupova ishoda učenja. Uvjet pristupanja: posjedovanje prethodne kvalifikacije na 1. razini.
		4.2	Ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije iznosi minimalno 240 ECVET i/ili HROO bodova, pri čemu je najmanje 150 ECVET i/ili HROO bodova na 4. ili višoj razini skupova ishoda učenja. Uvjet pristupanja: posjedovanje prethodne kvalifikacije na 1. razini.
5	5	-	Ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije iznosi minimalno 120 ECVET ili ECTS bodova, pri čemu je najmanje 60 ECVET ili ECTS bodova na 6. ili višoj razini skupova ishoda učenja. Uvjet pristupanja: posjedovanje prethodne kvalifikacije na 4.1 razini.
6	6	-	Ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije iznosi minimalno 180 ECTS bodova, pri čemu je najmanje 120 ECTS bodova na 6. ili višoj razini skupova ishoda učenja. Uvjet pristupanja: posjedovanje prethodne kvalifikacije na razini 4.2 ili višoj, uz položene ispite obveznih predmeta državne mature.
7	7	-	Ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije iznosi minimalno 60 ECTS bodova na 7. ili višoj razini skupova ishoda učenja. Ukupno radno opterećenje za kvalifikaciju 7. razine, uz prethodnu kvalifikaciju na 6. razini koja je preduvjet za pristupanje, iznosi minimalno 300 ECTS bodova. Minimalno 180 ECTS bodova treba se odnositi na 6. ili višu razinu skupova ishoda učenja, a najmanje 60 ECTS bodova mora se odnositi na 7. ili višu razinu skupova ishoda učenja. Uvjet pristupanja: posjedovanje prethodne kvalifikacije na razini 4.2 ili višoj, uz položene ispite obveznih predmeta državne mature ili posjedovanje prethodne kvalifikacije na 6. ili višoj razini.
8	8	8.1	Stjecanje kvalifikacije uključuje najmanje 1 godinu znanstvenih ili umjetničkih istraživanja u ekvivalentu punog radnog vremena, čiji je rezultat barem jedan objavljen originalan rad s relevantnom međunarodnom recenzijom. Ovo je djelomična kvalifikacija
		8.2	Stjecanje kvalifikacije uključuje najmanje tri godine znanstvenih ili umjetničkih istraživanja u ekvivalentu punog radnog vremena, čiji su rezultat originalni radovi s relevantnom međunarodnom recenzijom. Uvjet pristupanja: posjedovanje prethodne kvalifikacije na 7. ili višoj razini.

Konkurentno hrvatsko
visoko obrazovanje
za bolju zapošljivost

Europska unija
Ulaganje
u budućnost

Nositelj:

agencija za znanost
i visoko obrazovanje

Partneri:

Algebra

visoka škola za
primijenjeno računarstvo

Projekt sufinancira Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.
Sadržaj ovog dokumenta isključiva je odgovornost
Agencije za znanost i visoko obrazovanje te se ni
na koji način ne može smatrati da
odražava stav Europske unije.